

Børn mennast betur á stovnum

Dagstovnar eru betri fyri smábørn enn ansing heima, vísa norskar og svenskar kanningar. Á stovninum læra børn, hvussu tey skulu klára seg sosialt og í aðrar mátar, og tað er har tey finna vinirnar. Alt hetta hevur týðning fyri, hvussu tey klára seg seinni í lívinum.

Tað er í dagstovnunum, at børnini fáa hylling á lívsins viðurskiftum. Nørdurlendskar kanningar vísa millum annað á, at børn, sum hava verið í vøggustovu og barnagarði sum smá, koma í gjøgnum fyrsta skúlaárið betri enn javnaldrarnir, ið hava verið heima hjá foreldrunum.

Tilvildarlig mynd

Eftir øllum at døma er tað ein myta, at børn hava tað best við at ganga heima hjá mammuni. Eingin ivi er um, at tað er við teim bestu ætlanunum, at mammann ella pápin velja at vera heima hjá børnunum meðan tey eru litil. Politikararnir fegnast og tað sama gera tey sum mynda áskoðanina í fjølmiðlunum.

Men tað letur til, at børn ikki neyðturviliga hava tað best við at vera heima. Úrslit av kanningum í Noregi og Svøríki benda nevnliga á, at pedagogar hava ein týðningarmiklan leiklut í lívinum hjá børnunum og at børn mennast nógv betri við at ganga í dagstovni enn at vera heima millum teir fyra veggirnar.

Tá ið serfrøðingar kunnu viðmæla, at børn eiga at verða ansað uttan fyri heim, er tað við stóði í nøkrum granskningarverkætlanum, sum hava verið gjørdar gjøgnum nógv ár. Og sambært kanningunum er eingin ivi um, hvørjar dygdir eru í dagstovnunum. Bengt-Erik Andersson, sum er professari á svenska læraraháskúlanum hevur í fleiri ár kannað menningina hjá børnunum líka til tey eru 17 ár, og hann boðar frá heilt greiðum úrslitum. Í kanningun-

um hevur hann borið menningina hjá børnunum, sum ganga í dagstovni og børnunum, sum ikki ganga í dagstovni saman. Viðurskifti sum skúlakunnleiki, hvussu viðkomandi tillagar seg skúlan og hvussu viðkomandi er sosialt umframt annað, sum hevur týðning í uppvøkstrinum. Og úrslitini tala fyri seg.

- Longu fyrsta skúlaárið var heilt týðilgur munur millum bólkarnar. Á øllum økjum kláradu børnini, sum hava gingið á dagstovni seg betri, sigur Bengt-Erik Andersson.

Tilsvarandi kanningar, sum vórðu gjørdar, tá ið hesi børnini komu í sætta og níggiunda flokk vístu, at munurin millum hesar bólkarnar av børnunum bara gjørdist størri. Við øðrum orðum tey sterku gjørdust sterkari, tey veikur veikari.

- Børnini frá dagstovnunum vóru heilt greitt nógv betri fyri, sigur Bengt-Erik Andersson.

Jú fyrr jú betri

Ein onnur niðurstøða av kanningini er, at tey børn sum fáa mest gagn av dagstovnunum eru tey, sum byrja tíðliga. Longu áðrenn børnini verða árgomul hava tey fyrimum við at byrja í vøggustovu. Svenska kanningin vísir,

at møguleikarnir hjá børnunum at mennast á øllum menningarstigum eru væl betri um børnini byrja sum heilt smá.

Bente Sorgenfrey, sum er forkvinna í BUPL, ið stendur fyri Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund, leggur serligan dent á vinabondini, sum verða knýtt í dagstovnunum. Tey hava stóran týðning fyri menningina seinni. Hon heldur, at tað er í teimum fyrstu árunum, at børnini byggja týðningarmesta fólleikan upp.

- Samstarvsevni eru av stórum týðningi fyri nútíðarmenniskju. Í framtíðini ber ikki til at fáa arbeiði, um ein ikki dugir at samstarva, sigur Bente Sorgenfrey.

Sambært Bente Sorgenfrey menna dagstovnamir eginleikar sum kreativitet, nýfíkn, sjálvsirvið, hugflog og fólleikan til at duga at velja. Hon metir, at hesir eginleikar eru altavgerandi alt lívið.

Møður við týðningi

Ikki bert dagstovnamir hava týðning fyri, hvussu børnini klára seg. Svenska kanningin peikar á onnur viðurskifti, sum óllt hava eina ávirkan á framtíðina. Eitt nú hevur útbúgvingarstigið hjá mammuni serstóran týðning.

Júst ávirkanin frá mammuni á barnið er kannað av Ellen Hartmann, ið er professari í sálarfrøði í Noregi og sum arbeiðir við eini líkandi verkætlan. Eins og Bengt-Erik Andersson er hon komin fram til somu niðurstøðu, ið sigur, at børn, ið hava gingið á dagstovni hava nógv betri útlit heilt upp til tey eru vaksin. Tey fáa betri útbúgvingar og klára seg betri sum heild enn javnaldrarnir, sum hava verið heima hjá mammuni.

Norska kanningin leggur eisini stóran dent á ávirkanina mammunnar hava á teirra børn. Hartmann kannaði í síni kanning, hvussu væl mammunnar dugdu at vísa og læra børnini ymiskt, ið hoyrir uppalingini til. Úrslitið av hesum var eins merkisvert og eyðsýnt sum upphaldið á dagstovni. Tey børn, hvørs møður dugdu best at læra børnini upp, kláradu seg í miðal nógv betri enn restin upp gjøgnum ungdomsárin og seinni.

Lítla ávirkan

At ávirkanin frá dagstovnaupphaldi røkkur so langt inn í framtíðina hongur neyvt saman við, at innfórsan til skúlan hevur altóran týðning fyri, hvussu restin av

skúlatíðini verður. Ellen Hartmann undirstrikar, at teir eginleikar, sum barnagarðurin gevur børnunum, geva bestu byrjanina til skúlatíðina.

Hóast viðurskifti og uppaling hjá børnunum hava verið í andgletti seinni árin hava úrslitini frá hesum kanningum ikki havt stóru ávirkanina á samfelagsgongdina. Í Noregi var granskingin hjá Ellen Hartmann fyrstu árin brúkt sum grundgeving fyri at økja um talið á barnagarðum. Men eftir síðsta stjórnarskiftið hevur politikkurin broytt kós. Í staðin hevur stjórnin valt at geva foreldrum 3000 krónur um mánaðin fyri sjálf at ansa børnunum - tað vit rópa kontantgjald.

Í Svøríki hava myndugleikar givið úrslitunum frá hesum kanningunum gætur. Bengt-Erik Andersson greiðir frá, at politisku flokkarnir í miðjuni og vinstraflokkarnir hava tikið úrslitini til eftirtektar, meðan flokkar við meiri tradisjonellari familjuvinarligari hugmyndafrøði hava valt at sæð burtur frá úrslitunum.

Í Danmark hevur ikki so nógv verið at hoyrt um úrslitini frá hesum kanningum og leiðarin á BUPL, Bente Sorgenfrey, eftirlýsir eina danskari granskning á økinum.

- Úrslitini eru áhuga-verd, tey gera meg als ikki ovfarna, sigur hon.

Familjupolitiskir orðførarar í Kristiliga Fólkalokkinum í Danmark, Jann Sjursen, ivast í trúvirdinum í kanningunum.

- Eg trúgvi ikki, at børn sum verða ansað av foreldrunum eru verri fyri í menningini enn onnur.

Hann heldur, at familjurnar skulu sjálfar finna fram til, hvat er best fyri børnini. Dagstovnar eru ikki einasta loysnin, spælistovur eru eitt annað tilboð.

Ellen Hartmann er ikki samd í hesum.

- Tað týðningarmesta er dygdir. At útbúgvið starvsfólk eru á stovnunum hevur altavgerandi týðning fyri, hvussu tilboðið á stovninum er, sigur hon.

Bæði svenska og norska kanningin taka stóði í, at starvsfólkini á dagstovnunum eru útbúgvini á økinum. Sambært serfrøðingunum er tað teirra ávirkan, sum ger størsta munin millum ymsu bólkarnar av børnunum.

tk/leysliga úr Aktuelt frá 17.12.98